

Aesthetic education, according to Ukrainian researchers, is the organization of diverse artistic and aesthetic activities of students, aimed at forming their ability to fully perceive and correctly understand the beauty of art and life, to develop aesthetic concepts, tastes and beliefs, as well as the development of creative contributions and gifts in the field of art.

Effective implementation of aesthetic education can take place by involving students in music in the conditions of their own performance (vocal choral singing) - the most accessible, active and useful form of activity. The quality of the vocal and choral work organized by him, as well as the level of education, parenting and spiritual culture of the student depends on the qualifications of the teacher, his system of knowledge, skills and abilities at the level of the requirements of the present (level of preparation, conformity of this training to the requirements of the present, pursuit of self-education). Among the important conditions for the successful organization of vocal and choral work of aesthetic direction is considered the skill of the teacher of music, the student's interest in the musical art, the complex moral and aesthetic and intellectual qualities of the individual, etc.

The content of vocal and choral work of a secondary school teacher at art lessons includes cantillate, studying of school song repertoire, educational work in the vocal and choir children's collective.

Key words: music teacher, aesthetic education, song repertoire.

Отримано 25.04.2018.

УДК 378.6:355.011.3-051

М. І. Левко
ucpmaryana@yahoo.com

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ В УМОВАХ ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Левко М. І. Педагогічні умови формування політичної культури майбутніх офіцерів у фаховій підготовці в умовах вищих військових навчальних закладів. В статті розкрито педагогічні умови, що забезпечують результативність формування політичної культури майбутніх офіцерів в умовах фахової підготовки у вищих військових навчальних закладах.

Доведено, що формування політичної культури курсантів – це

упорядкування вже існуючих знань та надання нових знань, умінь і навичок, які допоможуть орієнтуватися їм у майбутній професійній діяльності.

На основі аналізу наукової літератури, вивчення досвіду навчально-виховної роботи вищих військових навчальних закладах, результатів констатувального експерименту визначено педагогічні умови формування політичної культури майбутніх офіцерів: створення позитивної мотивації майбутніх офіцерів до оволодіння ними політичною культурою; доповнення змісту фахових дисциплін у контексті професійної підготовки майбутніх офіцерів формами, методами та засобами формування складових політичної культури; включення курсантів до навчальної особистісно-орієнтованої діяльності шляхом застосування новітніх освітніх технологій та викладання спецкурсу «Основи формування політичної культури майбутніх офіцерів»; здійснення регулярного моніторингу рівня сформованості політичної культури майбутніх офіцерів.

Обґрунтовано, що проектування індивідуально-групової програми формування політичної культури майбутніх офіцерів, застосування особистісно-розвивального підходу в міжсуб'єктній взаємодії з курсантами та їхніми викладачами, моніторинг та оцінка результатів діяльності дали змогу підвищити рівень сформованості політичної культури майбутніх офіцерів.

Розкрито програму та зміст спецкурсу «Основи формування політичної культури майбутніх офіцерів», спрямований на формування теоретичних знань про політичну культуру майбутніх офіцерів, її складові і значення для майбутньої професійної діяльності.

Ключові слова: фахова підготовка, політична культура, майбутні офіцери, курсанти, вищий військовий навчальний заклад.

Левко М. И. Педагогические условия формирования политической культуры будущих офицеров в профессиональной подготовке в условиях высших военных учебных заведений. В статье раскрыты педагогические условия, обеспечивающие результативность формирования политической культуры будущих офицеров в условиях профессиональной подготовки в высших военных учебных заведениях.

Доказано, что формирование политической культуры курсантов – это упорядочение существующих знаний и предоставление новых знаний, умений и навыков, которые помогут ориентироваться им в будущей профессиональной деятельности.

На основе анализа научной литературы, изучения опыта учебно-воспитательной работы высших военных учебных заведений, результатов констатирующего эксперимента определены педагогические условия

формирования политической культуры будущих офицеров: создание положительной мотивации будущих офицеров к овладению ими политической культурой; дополнение содержания профессиональных дисциплин в контексте профессиональной подготовки будущих офицеров формами, методами и средствами формирования составляющих политической культуры; включение курсантов в учебную личностно-ориентированную деятельность путем применения новейших образовательных технологий и преподавания спецкурса «Основы формирования политической культуры будущих офицеров»; осуществление регулярного мониторинга уровня сформированности политической культуры будущих офицеров.

Обосновано, что проектирование индивидуально-групповой программы формирования политической культуры будущих офицеров, применение личностно-развивающего подхода в межсубъектном взаимодействии с курсантами и их преподавателями, мониторинг и оценка результатов деятельности позволили повысить уровень сформированности политической культуры будущих офицеров.

Раскрыто программу и содержание спецкурса «Основы формирования политической культуры будущих офицеров», направленного на формирование теоретических знаний о политической культуре будущих офицеров, ее составляющих и значение для будущей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, политическая культура, будущие офицеры, курсанты, высшее военное учебное заведение.

Формування політичної культури майбутніх офіцерів вимагає необхідності обґрунтування педагогічних умов, за яких її формування буде відбуватися ефективно.

Звернемося до довідкової літератури. Так, великий тлумачний словник сучасної української мови так трактує значення слова «формувати» – давати існування чому-небудь; створювати, надаючи якоїсь структури, організації, форми» [1, с. 1544]. Отже, формування політичної культури курсантів – це упорядкування вже існуючих знань та надання нових знань, умінь і навичок, що допоможуть орієнтуватися їм у майбутній професійній діяльності.

Визначення й обґрунтування педагогічних умов, які забезпечують результативність формування політичної культури майбутнього офіцера було провідним завданням нашого дослідження.

Філософський словник визначає «умовою» ставлення предмета до навколишніх явищ, без яких його існувати не можливе. Предмет, в даному випадку, виступає як щось зумовлене, а умова пов'язана з

предметним різноманіттям об'єктивного світу. Умова створює те середовище, в якому це явище чи процес виникають, існують й розвиваються, на відміну від чинника, який породжує явище або процес [5, с. 571].

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови розглядає «умову» як «необхідну обставину, яка уможлиблює здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь» [1, с.1506].

В іншій довідковій літературі зустрічаємо таке пояснення: «Умова – в методології чинник, який визначає (у. необхідна) чи робить можливим (у. достатня) виникнення певного стану речей (випадки, явища, стосунки, характеристики і т.п.), а також чинник, який збільшує його імовірність (у. сприяюча)» [4, с.1397].

Отже, умовою є ті обставини або чинники, що сприяють і роблять можливим якийсь стан чи процес. Тому одним із завдань організації процесу формування політичної культури є створення сприятливих організаційно-педагогічних умов.

Аналіз наукових джерел та наші дослідження дали змогу визначити та обґрунтувати педагогічні умови формування політичної культури майбутніх офіцерів, серед яких виокремлено такі:

- створення позитивної мотивації майбутніх офіцерів до оволодіння ними політичною культурою;
- доповнення змісту фахових дисциплін у контексті професійної підготовки майбутніх офіцерів формами, методами та засобами формування складових політичної культури в умовах вищих військових навчальних закладів;
- включення курсантів до навчальної особистісно-орієнтованої діяльності шляхом застосування новітніх освітніх технологій та викладання спецкурсу «Основи формування політичної культури майбутніх офіцерів у ВВНЗ»;
- здійснення регулярного моніторингу рівня сформованості компонентів політичної культури майбутніх офіцерів у фаховій підготовці в умовах вищих військових навчальних закладів.

Перша педагогічна умова – створення позитивної мотивації майбутніх офіцерів до оволодіння ними політичною культурою – втілювалась при вивченні дисципліни «Політологія». Дослідженням встановлено міжпредметні зв'язки з дисциплінами «Філософія (філософія, релігієзнавство, логіка, етика і естетика)», «Військова педагогіка та психологія (у т.ч. військове навчання та виховання), «Історія України та українського війська», «Українська мова за професійним спрямуванням», «Іноземна мова професійного спрямування».

Під мотивацією в психології розуміють сукупність психологічних процесів, які спрямовують поведінку людини. Мотиваційні процеси

лежать в основі активності людини та її психічного функціонування, вони визначають той чи інший напрям людської поведінки, її траєкторію. Кожна людина є істотою, яка бажає, але рідко досягає повного завершеного задоволення всіх своїх потреб [3, с. 111].

Підтримувати стимули до навчання можна, якщо в навчанні будуть присутні ситуації успіху. Тому створення позитивної мотивації майбутніх офіцерів до оволодіння ними політичною культурою відбувалося при проведенні навчальних занять. Цьому сприяло використання таких методів навчання: аналіз проблемних ситуацій, ділові і рольові ігри, метод кейсів, метод проектів, метод незакінчених речень, творчих презентацій.

Особливо важливу роль в процесі розвитку політичної культури фахівця відіграють гуманітарні та соціально-економічні дисципліни, серед яких можемо відзначити такі: «Філософія (філософія, релігієзнавство, логіка, етика і естетика)», «Політологія і соціологія», «Історія України та українського війська».

Тому другою педагогічною умовою нами визначено доповнення змісту фахових дисциплін у контексті професійної підготовки майбутніх офіцерів формами, методами та засобами формування складових політичної культури в умовах вищих військових навчальних закладів.

Дані анкетування, проведеного серед курсантів четвертого курсу підтвердили наше припущення, що майже всі дисципліни впливають на розвиток політичної культури майбутніх офіцерів. В анкеті ми запропонували курсантам назвати дисципліни, що найбільше сприяють формуванню культури. Майбутніми офіцерами контрольної групи були обрані всі гуманітарні та соціально-економічні дисципліни. Проте більшість респондентів назвали такі: «Політологія» (54,3%), «Філософія (філософія, релігієзнавство, логіка, етика і естетика)» (40,2%), «Військова педагогіка та психологія (у т.ч. військове навчання та виховання) (35,8%)», «Історія України та українського війська» (46,1%)» «Українська мова за професійним спрямуванням» (43,5%), «Іноземна мова професійного спрямування» (35,4%).

Для підвищення ефективності формування складових політичної культури майбутніх офіцерів ми внесли певні корективи в зміст навчальної програми «Філософія (філософія, релігієзнавство, логіка, етика і естетика)». Так, до теми «Процес пізнання» було додано питання пов'язане з формуванням цінностей особистості. При обговоренні цієї проблеми курсанти дізналися про те, що політична культура особистості офіцера, так само як і його духовна та моральна культура, проявляється в готовності людини діяти відповідно до моральних цінностей та норм і визначається характером ціннісних орієнтацій особистості, глибиною професійного світогляду.

Навчальна програма з дисципліни «Історія України та українського

війська», зокрема, її тема «Політичні партії та громадські організації у період національного відродження» була доповнена матеріалом, пов'язаним з формуванням політичних орієнтацій курсантів. Як справедливо вказує В. Кутирьова, науковці «зазвичай політичну культуру розглядають як феномен, що поєднує політичну свідомість і політичну поведінку, тоді як політичні орієнтації – як складову політичної свідомості, що спрямовує (орієнтує) на певну політичну поведінку, обумовлює вибір тієї чи іншої її форми, але за певних обставин може і не знаходити свого втілення у реальності» [2, с. 103]. Тому сформовані політичні орієнтації реалізуються у конкретних формах політичної участі курсантів, а їхня поведінка буде наслідком реалізації цих орієнтацій. Після теоретичного опрацювання запропонованого матеріалу, курсанти одержали домашнє завдання: визначити власні політичні орієнтації та їх вплив на політичну поведінку.

Провідне місце у професійній підготовці майбутніх офіцерів посідає навчальна дисципліна «Політологія», що дає курсантам наукові уявлення про політичну реальність, основні принципи політичного життя, політичної культури і політичної поведінки, тим самим формуючи у них відповідальну та усвідомлену громадянську позицію. Обравши тему «Правова держава як гарант стійкості демократії», ми доповнили її матеріалом про сутність політичної культури, її види, роль у розвитку суспільства. Підготовка курсантів до круглого столу на тему: «Значення політичної культури у розвитку особистості офіцера» заклала підґрунтя для формування стійкого інтересу майбутніх офіцерів до політичного життя нашого суспільства.

Активна участь курсантів ВВНЗ (вищих військових навчальних закладів) в політичних процесах передбачає сформованість у них комунікативних умінь та навичок. В цьому їм суттєво допомагає навчальна дисципліна «Українська мова за професійним спрямуванням», метою вивчення якої є набуття майбутніми офіцерами умінь і навичок професійного спілкування на граматичному, лексичному, стилістичному рівнях. Тому ми внесли доповнення в зміст теми «Основи культури української мови» такими питаннями: «Комунікативна професіограма майбутнього офіцера», «Роль мови і культури мовлення в у формуванні особистості майбутнього офіцера». Після проведення мозкового штурму на тему: «Способи впливу на поведінку людей» курсанти відчували потребу у знаннях з української мови та військової педагогіки та психології, адже спілкування практично завжди включає в себе елемент психологічного впливу для того, щоб відбувалась активна мовленнєва взаємодія.

Сучасні вимоги до підготовки офіцерів передбачають навички практичного володіння іноземною мовою в різних видах мовленнєвої діяльності. Вивчення курсу «Іноземна мова професійного спрямування»

забезпечує формування у майбутніх офіцерів вміння міжособистісного спілкування, розвиток позитивного ставлення до іноземної мови як засобу спілкування, поваги до народу, носія цієї мови, толерантного ставлення до його культури, звичаїв і способу життя; розуміння важливості оволодіння іноземною мовою й потреби користуватися нею як засобом спілкування.

Поряд з практичною метою курс іноземної мови для спеціальних цілей реалізує освітні і виховні цілі, сприяє розширенню світогляду слухачів, підвищенню їхньої загальної культури і освіти, а також культури мислення й повсякденного і професійного спілкування, вихованню толерантності і поваги до духовних цінностей інших країн і народів [6]. Нами були відібрані найбільш вдалі методи для стимулювання пізнавальної активності та самостійності курсантів, серед яких, зокрема, веб-квести. Майбутні офіцери готували доповіді, презентації та проводили інтерв'ю зі своїми однокурсниками на тему: «Українська мова: від мови до нації».

Навчальна дисципліна «Військова педагогіка та психологія (у т.ч. військове навчання та виховання)» передбачає вивчення особливостей та змісту діяльності військового педагога, розкриває шляхи формування і розвитку його педагогічної культури і майстерності. Тому ми доповнили зміст теми «Військово-педагогічна діяльність та майстерність офіцера» питаннями, пов'язаними з удосконаленням професійної культури та її складової – політичної культури. Під час вивчення теми «Психологія особистості військового» на практичному занятті було проведено вправи для розвитку комунікабельності, на усвідомлення своїх звичок, стереотипів, принципів, що дало змогу курсантам в подальшому зауважувати їх вплив на власну поведінку та на оточуючих людей.

Отже, інтеграція знань з гуманітарних та соціально-економічних дисциплін, використання активних методів навчання сприяло формуванню політичної культури майбутніх офіцерів.

Третя педагогічна умова – включення курсантів до навчальної особистісно-орієнтованої діяльності шляхом застосування новітніх освітніх технологій та викладання спецкурсу «Основи формування політичної культури майбутніх офіцерів» «Основи формування політичної культури майбутніх офіцерів у ВВНЗ» – впроваджувалася через як традиційні форми проведення занять, так і нетрадиційні. Зокрема, нами використовувались лекції із запланованими помилками, лекції-бесіди, проблемні лекції, лекції-консультації, проведення аудіо-, відео-, інтернет-занять, тренінгові вправи; аналіз та вирішення проблемних ситуацій, відео ситуацій; спостереження за діяльністю офіцерів під час проходження військового стажування курсантами.

Уведення спецкурсу «Основи формування політичної культури майбутніх офіцерів» сприяло формуванню теоретичних знань про

політичну культуру майбутніх офіцерів, її складові і значення для майбутньої професійної діяльності офіцера.

Четверта педагогічна умова – здійснення регулярного моніторингу рівня сформованості компонентів політичної культури майбутніх офіцерів – передбачала визначення реального рівня сформованості політичної культури курсантів – майбутніх офіцерів – у вищому військовому навчальному закладі, її відповідності результату навчальної роботи – становлення особистості майбутнього фахівця. Моніторинг дає змогу забезпечити систематичний контроль за станом та тенденціями розвитку політичної культури майбутніх офіцерів – у вищому військовому навчальному закладі і надати інформацію науково-педагогічним працівникам щодо її покращення.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Г. Бусел. — Изд. допов. — К. ; Ірпінь : Перун, 2009. — 1736 с.

2. Кутирьова В.І. Політичні орієнтації як соціологічне поняття /Кутирьова Віра Ігорівна // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. — 2009. — №881. Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи. — Вип. 24. — С. 103 - 109.

3. Столяренко О. Б. Психологія особистості. Навч. посіб. — К.: Центр учбової літератури, 2012. — 280 с.

4. Універсальний словник-енциклопедія / Гол. ред. ради чл. кор. НАНУ М.Попович. — К.: Ірина, 1999. — 1551 с.

5. Філософський енциклопедичний словник/Ред. колег. В.І. Шинкарук, Є.К. Бистрицький, М.О. Булатов та ін. — К.: Абрис, 2002. — 742 с.

6. Цвяк Л.В. Особливості навчання іноземної мови слухачів курсів охорони закордонних дипломатичних установ / Л. В. Цвяк // Сучасні дослідження з іноземної філології. — 2012. — Вип. 10. — С. 372-380. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sdzif_2012_10_69.

Spisok vikoristanih dzherel

1. Velikij tлумachnij slovník suchasnoï Ukraïns'koï movi / uklad. i golov. red. V. G. Busel. — Izd. dopov. — K. ; Irpin' : Perun, 2009. — 1736 s.

2. Kutir'ova V.I. Politichni orientacii jak sociologichne ponjattja /Kutir'ova Vira Igorivna // Visnik Harkivs'kogo nacional'nogo universitetu im. V.N. Karazina. — 2009. — №881. Sociologichni doslidzhennja suchasnego suspil'stva: metodologija, teorija, metodi. — Vip. 24. — S. 103 - 109.

3. Stoljarenko O. B. Psihologija osobistosti. Navch. posib. — K.: Centr uchbovoï literaturi, 2012. — 280 s.

4. Universal'nij slovník-enciklopedija / Gol. red. radi chl. kor. NANU M.Popovich. — K.: Irina, 1999. — 1551 s.

5. Filofofs'kij enciklopedichnij slovník/Red. koleg. V.I. Shinkaruk, Є.K. Bistric'kij, M.O. Bulatov ta in. – K.: Abris, 2002. – 742 s.

6. Cvjak L.V. Osoblivosti navchannja inozemnoï movi sluhachiv kursiv ohoroni zakordonnih diplomatičnih ustanov / L. V. Cvjak // Suchasni doslidzhennja z inozemnoï filologii. – 2012. – Vip. 10. – S. 372-380. Rezhim dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sdzif_2012_10_69.

Levko M. I. Pedagogical Conditions of Forming Political Culture of Future Officers in Professional Training in Conditions of Higher Military Educational Establishments. The article clarifies pedagogical conditions which prove the efficiency of forming political culture of future officers in the conditions of professional training in the conditions of higher military educational establishments.

It proves that forming of political culture of cadets is an arrangement of already existing knowledge and presentation of new knowledge, competences and skills which will help them to orientate in future professional activities.

On the grounds of analysis of scientific works, learning the experience of academic and educational work of higher military educational establishments, results of ascertaining experiment there were defined pedagogical conditions of forming political culture of future officers in the conditions of professional training in higher military educational establishments; arranging of positive motivation of future officers to mastering political culture: supplementing the contents of professional academic subjects in the context of professional training of future officers with forms, methods and means of forming the components of political culture; inclusion of cadets to educational personality-centered activity by the way of application modern educational technologies and teaching a specialized course “Fundamentals of forming political culture of future officers”; carrying out regular monitoring of the level of the developed political culture of future officers.

It substantiates that projecting of individual and group programme of forming political culture of future officers, application of personality-developmental approach in intersubjective reciprocity of cadets and their teachers, monitoring and estimation of results of the activity enabled to raise the level of political culture formation of future officers.

It provides insight into the academic program and contents of the specialized course “Fundamentals of forming political culture of future officers”, directed to forming theoretical knowledge about political culture of future offices, its components and importance for future professional activity.

Key words: professional training, political culture, future officers, cadets, higher military educational establishment.

Отримано 22.04.2018